

QADIMGI YUNON VA RIM MA'DANIYATI

Yunusova Sohiba O'zDJTU o'qituvchisi

Umarova Durdona O'zDJTU talabasi

Annostatsiya: *Ushbu maqolada Qadimgi Yunon va Rim ma'daniyati haqida yoritilgan. Kishilik jamiyati taraqqiyotining ko'p asrlik tarixida antik davr alohida o'rin tutadi, bu asosan uning jahon madaniyatiga qo'shgan hissasi bilan bog'liq. Shu bilan birga, antik davr madaniyati (shuningdek, boshqa davrlar madaniyati) ko'pincha bir qator tadqiqotchilar tomonidan "sivilizatsiya" tushunchasi bilan aniqlanadi. Bu tushunchalarning aniqlanishi madaniyat mazmunini tushunishda noaniqlikka olib keladi.*

Kalit so'zlar: *Antik davr, Krit, Scipio Africanus, Sirakuzan, "attisizm" va "asiatizm", modellashtirish, dizayn va tahliliy funktsiyalar*

Annotation: *This article covers the ancient Greek and Roman culture. Antiquity occupies a special place in the centuries-old history of the development of human society, which is mainly due to its contribution to world culture. At the same time, the culture of antiquity (as well as the culture of other periods) is often defined by a number of researchers with the concept of "civilization". The definition of these concepts leads to uncertainty in the understanding of the content of culture.*

Key words: *Antiquity, Crete, Scipio Africanus, Syracusan, "Atticism" and "Asiaticism", modeling, design and analytical functions.*

Madaniyat ostida zamonaviy fan tabiatda insondan tashqari mavjud bo'lgan narsalardan farqli o'laroq, odamlar tomonidan yaratilgan hamma narsani, boshqacha aytganda, odamlarning barcha ijodiy faoliyatini o'zining xilma-xilligi, ko'p qirraliligi bilan tushunadi. Sivilizatsiya deganda biz madaniyat tarixining davrlaridan birini tushunamiz.

Bu ishda men antik davrdagi ilm-fan bilan bir qatorda madaniyat mavzusini ham ko'rib chiqaman. Bu mavzu qiziqarli va dolzarbdir, chunki qadimgi madaniyat insoniyatning eng buyuk ijodi hisoblanadi. Bu mavzuning ahamiyati shundan iboratki, Yevropa sivilizatsiyasining ildizlari antik davrga borib taqaladi va menimcha, har bir inson o'z sivilizatsiyasi tarixiga qiziqadi. Antik davrda me'morchilik va haykaltaroshlikning, epik she'riyat va dramaturgiyaning, tabiatshunoslik va falsafiy bilimlarning umuminsoniy ahamiyati ochib berildi.

Tarixiy tilda antik davr yunon-rim quldorlik jamiyatini qamrab olgan tarix davrini anglatadi. Boshqacha aytganda, antik davr sivilizatsiyasi Qadimgi Yunoniston va Qadimgi Rim chegaralarida kechgan madaniy taraqqiyot davrlaridan biridir.

Tadqiqot ob'ekti Qadimgi Yunon va Rim ma'daniyatini yaqindan o'rganish va taxlil olib borish

TADQIQOT USULLARI:

- nazariy va analitik (uslubiy adabiyotlar tahlili);
- umumiy didaktik (o'quv va uslubiy adabiyotlarni tahlil qilish).

Egey mintaqasida uchta madaniy jamoa mavjud bo'lgan va o'zaro aloqada bo'lgan. Ulardan eng qadimgisi Krit yoki Minoan, markazi Kritda (miloddan avvalgi 3000 - 1200 yillar); Orollarda gullab-yashnagan siklad; va Helladic - Gretsiyada tegishli. Miken madaniyati materik Gretsiyadagi Krit madaniyatining aksi bo'lgan: shubhasiz, uning shakllanishida g'olib axeylar tomonidan qul sifatida olib kelingan Kritdan rassomlar va hunarmandlar muhim rol o'ynagan.

Miloddan avvalgi 1700 yillar atrofida e. Yunonistonda miken madaniyati shakllanmoqda, bu esa o'z navbatida davrlarga bo'linadi: ilk miken (miloddan avvalgi 1550-yillargacha), o'rta miken (miloddan avvalgi 1550-1400 yillar) va kechki miken (miloddan avvalgi 1400-1200).

Miloddan avvalgi 1700 yillar atrofida e. Argolisda - Miken hukmdorlarining hokimiyat markazi - Kritdan kelgan Minoan madaniyatining ta'siri ayniqsa kuchli sezila boshladi. Ayollar negr ayollariga o'xshab kiyina boshladilar, Krit tipidagi ziyoratgohlar paydo bo'ldi, ularda Kritdan ma'budaga qurbonliklar keltirildi. Rivojlangan tsivilizatsiyaning ta'sirini boshdan kechirgan axeylar, shunga qaramay, shimoldan olib kelgan madaniyatning ko'plab xususiyatlarini saqlab qolishgan. Kritliklardan farqli o'laroq, ular mo'ylov va soqol qo'yishni davom ettirdilar, doimiy o'choqli megaronlarda yashadilar. Agar Krit aholisi dengizda hukmronlik qilgan bo'lsa va shuning uchun o'z oroliga bostirib kirishdan qo'rqmagan bo'lsa, axeylar shimoldan mumkin bo'lgan hujumlarga va ular bosib olgan aholining qo'zg'olonlariga qarshi kuchli mudofaa inshootlarini qurdilar.

Bularning barchasi monumental me'morchilikda ham, o'sha paytdagi materik Gretsiyadagi devor rasmlari mavzularida ham o'z aksini topdi, bu erda urush va ov mavzulari sevimli bo'lib qoldi. Mahalliy podshohlarning qudrati timsoli baland joylarda, kuchli devorlar bilan o'ralgan katta istehkomlar edi. Bu istehkomlarning dizayni Krit binolarinikidan farq qilardi.

Buni tushunish uchun Mikenada, bir-birining ustiga qo'yilgan ulkan tosh bloklar bilan o'ralgan ikkita sherlar tasvirlangan relyef bilan bezatilgan mashhur Arslon darvozasida turish kifoya. Yunonlar bu devorlarni Tsikloplar - bir ko'zli devlar o'rnatgan deb ishonishgan. Darhaqiqat, bu axeylar uzoqdagi harbiy yurishlarida qo'lga kiritgan minglab ozod va qullarning mehnati natijasi edi.

Qadimgi Rim madaniyati asosan boshqa mamlakatlarning aralash madaniyati edi. Masalan, Yunoniston va Sharq mamlakatlaridan ko'plab uy-ro'zg'or buyumlari bilan bir qatorda, moda va urf-odatlar ham qarzga olingan. Gannibalni zabt etgan Scipio Africanus, Sirakuzan palestrasida yunon kiyimi va poyabzalida ko'rindi. Uning rafiqasi sharqona tarzda omma oldiga faqat bir to'da kanizalar hamrohligida, xachirlar tortgan moda aravalarida

paydo bo'ldi. Miloddan avvalgi 272 yilda Tarentumning zabt etilishi e., nafaqat Rim siyosiy tarixida, balki uning adabiyoti tarixida ham muhim bosqich bo'ldi.

Keyin, boshqa ko'plab asirlar bilan birga, yunon Androniki Rimga keldi. O'zining xo'jayini Liviy Salinator tomonidan ozodlikka chiqarilib, u Titus Liviy Andronik ismini oldi. Andronik rim tiliga tarjima qilishni boshlaganini, keyin esa mashhur yunon tragediyalarini, asosan Sofokl va Evripidlarning tragediyalarini o'qiganligi bilan shug'ullanadi. U zamonaviy ellinistik she'riyat haqida kam ma'lumotga ega edi va uning ta'siri uning ijodiga hech qanday ta'sir ko'rsatmadi. Ellinistik davrning individualistik adabiyoti o'sha paytda birinchi marta qudratli Karfagenga qarshi chiqqan qattiqqo'l va yaqin rimliklarning javobini topishi dargumon.

Miloddan avvalgi 3-asrda Rimda terakota bezaklari bilan qadimiy me'morchilik butunlay hukmronlik qilgan. Miloddan avvalgi e. Va faqat keyingi asrda u tosh binolarga o'rnini bosa boshladi. Ammo ibodatxonalar 2-asrda Italiyada marmar bo'lganligi sababli yumshoq vulqon tufasidan qurilgan. Miloddan avvalgi e. "Lunskiy" (keyinchalik Karrara) marmar va "Tiburtin" qattiq ohaktosh - travertin Avgust davridayoq hamma joyda qo'llanila boshlandi. Qurilish materialining cheklangan tanlovi arxitekturaning o'zida o'z izini qoldirdi. Uni o'ymakorlik qilish mumkin emas edi. yumshoq tufadan uzun kuchli nurlar chiqardi, shuning uchun me'morlar kemerli tonozlarni yaratishga majbur bo'lishdi.

Madaniyatda antiklik tushunchasi Uyg'onish davrida paydo bo'lgan. Shunday qilib, italyan gumanistlari o'zlariga ma'lum bo'lgan eng qadimgi madaniyatni chaqirdilar. Bu nom u uchun bugungi kungacha klassik antik davrning tanish sinonimi sifatida saqlanib kelinmoqda, bu yunon-rim madaniyatini qadimgi Sharqning madaniy olamlaridan aniq ajratib turadi.

Antik madaniyat kosmologik bo'lib, ob'ektivlik tamoyiliga asoslanadi; umuman olganda, u dunyoni tushunishga oqilona (nazariy) yondashuv va shu bilan birga uni hissiy va estetik idrok etish, uyg'un mantiq va ijtimoiy-amaliy muammolarni hal qilishda individual o'ziga xoslik bilan tavsiflanadi. va nazariy muammolar.

Antik madaniyat - bu ma'naviy va moddiy faoliyatning barcha sohalarida umumiy madaniy qadriyatlarni beradigan noyob hodisa. Qadimgi Yunoniston madaniyat arboblarning faqat uch avlodi yuksak klassika san'atini yaratdilar, Evropa sivilizatsiyasining asoslarini yaratdilar va ko'p ming yillar davomida namuna bo'ldilar.

Yunonistonning qadimgi an'alarini asosan davom ettirgan Qadimgi Rim madaniyati diniy vazminlik, ichki jiddiylik va tashqi maqsadga muvofiqlik bilan ajralib turadi. Rimliklarning amaliyligi shaharsozlik, siyosat, huquqshunoslik va harbiy san'atda o'zining munosib ifodasini topdi. Qadimgi Rim madaniyati asosan G'arbiy Evropadagi keyingi davrlar madaniyatini belgilab berdi.

Imperator Rim kuch va hokimiyatni o'zida mujassam etgan butun badiiy tizimni yaratdi: freskalar va mozaikalar bilan bezatilgan bazilikalar, ibodatxonalar va saroylar, ulkan

haykallar, "uy" portretlari, otliq yodgorliklar, zafar arklari va haqiqiy tarixiy voqealar xotirasiga rel'efli ustunlar kuchli poydevor bo'ldi. keyingi davrlar madaniyati.

3-asrda Rim dunyosini qamrab olgan inqirozda. e., qo'zg'olonning boshlanishini aniqlash mumkin, buning natijasida O'rta asr G'arbi tug'ilgan. 5-asrdagi vahshiylar bosqinlarini o'zgarishlarni tezlashtirgan, unga yugurib chiqqan va bu dunyo qiyofasini tubdan o'zgartirgan voqealar sifatida ko'rish mumkin.

Men amalga oshirgan ishlardan kelib chiqadiki, madaniyat yoki tsivilizatsiya keng etnografik ma'noda inson tomonidan jamiyat a'zosi sifatida o'zlashtirilgan bilimlar, e'tiqodlar, san'at, axloq, qonunlar, urf-odatlar va boshqa ba'zi qobiliyat va odatlarning yaxlitligidan iborat.

Qadimgi (yunon-rum) madaniyati jahon madaniyati tarixidagi ikkinchi mustaqil bosqich bo'lib, ozodlikka erishgan inson ruhi kuchiga, hayot bilimi va haqiqatiga ishonishga asoslanadi. Ilk sivilizatsiya ta'sirida rivojlanib, antik davr madaniyati jahon madaniyati rivojiga ulkan hissa qo'shdi. Bizgacha yetib kelgan me'morchilik va haykaltaroshlik yodgorliklari, naqqoshlik va she'riyat durdonalari madaniyat yuksak darajada rivojlanganidan dalolatdir. Ular nafaqat badiiy asar sifatida, balki ijtimoiy va axloqiy ahamiyatga ega.

Endi esa ularda shakllantirilgan yaxshilik, yomonlik, nomus va nomus haqidagi fikrlar zamonaviydir.

Qadimgi madaniyat negizida ilk bor ilmiy tafakkur kategoriyalari paydo bo'ldi va rivojlana boshladi. Astronomiya va nazariy matematikaning rivojlanishiga antik davrning hissasi katta. SHuning uchun ham qadimgi ilm-fan hozirgi zamon ilm-fanining paydo bo'lishi va texnika taraqqiyotida shunday muhim rol o'ynagan. Umuman olganda, antik davr madaniyati jahon madaniyati va fanining yanada rivojlanishiga asos bo'lgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Dobrynina V.I. Madaniyat va tsivilizatsiya / V.I. Dobrynina, - M., 1994. - 106 p.
2. Kumanetskiy K.K. Qadimgi Yunoniston va Rim madaniyati tarixi. / K.K. Kumanetskiy, - M., Oliy maktab, 1990 y. - 452 b.
3. Nemirovskaya L.Z. Madaniyatshunoslik. Madaniyat tarixi va nazariyasi. / L.Z. Nemirovskaya, - M., 1992. - 297s.